

OMAGIU PROFESORULUI NICOLAE MĂTCAȘ

0. Noi, românii, în special cei din Basarabia, avem un acut spirit risipitor, o inimaginabilă memorie de durată limitată și un cult deosebit față de incultură, mitocănie și forța brutei. Reținem în mintea noastră scurtă fapte insignifiante (de tipul: jandarmul român îi bătea pe basarabeni pentru o nimica toată) și dăm uitării evenimente de o cruzime înspăimântătoare (nimicirea de către sovietici a sute de mii de basarabeni, fie prin asasinare, fie prin înfometare). Bine, domnilor! O fi și asta un adevăr relativ, dar să nu uităm că basarabeanul era bătut de jandarm pentru că a comis o faptă dezonorantă sau nu a măturat în fața curții înainte de Paști, în timp ce sovieticii îi nimiceau pe basarabeni în cele mai bestiale feluri pentru simplul motiv că erau români și nu aveau conștiința „luptei de clasă”. Și din toate acestea basarabeanul nu a păstrat în memorie decât bătaia aplicată de jandarmul român unei rude sau unui cunoscut. Cu alte cuvinte, stupiditatea, superficialitatea, limitarea spirituală a mulțimii sunt, practic și virtual, fără margini, dar mai ales ignoranța nu are, într-adevăr, limite!

Aștern pe hârtie aceste constatări dureroase care par a nu avea nimic în comun cu numele profesorului Nicolae Mățcaș, întrucât mă minunez văzând contrastul frapant dintre meritele acestui mare om al cetății și atitudinea sfidătoare a celor mulți față de Domnia Sa, contrast tot atât de surprinzător ca și cel dintre poezia divină a entuziasmului național al basarabenilor din timpul luptei pentru limbă și alfabet și proza ignobilă a vieții din prezentul meschin, dominat de dorința nestăvilă pentru căpătuirea rapidă pe orice cale! Dl Nicolae Mățcaș mi-a fost profesorul meu preferat cu o ținută de intelectual ireproșabil și se distingea în raport cu colegii săi de catedră prin limbajul elevat, de o corectitudine și expresivitate invidiabile, încât mi-a servit ulterior drept model în toate. Mi-a amintesc cum o colegă de facultate, după primele ore de curs ținute de profesorul Nicolae Mățcaș, m-a întrebat cu o anumită doză de ezitare dacă Domnia Sa este român, adică originar din România. Și mare i-a fost nedumerirea când a aflat că e basarabean get-beget și că vorbește româna așa cum o cer normele ei ortoepice și gramaticale. Tot profesorul Nicolae Mățcaș mi-a fost mentor și animator în problema cercetării limbii române.

Mi-aduc aminte cu o satisfacție ilimitată de perioada anilor '88-'89 (ai secolului trecut!) când dl Nicolae Mățcaș, fiind secretarul Comisiei Interdepartamentale a Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești pentru studierea istoriei și problemelor dezvoltării limbii moldovenești, a manifestat o probitate științifică și o conștiință românească care sunt flori rare la basarabeni și s-a impus drept unul dintre cei mai devotați bărbați ai neamului, așa încât a beneficiat de calificativul „incoruptibilul”, atribuit Domniei Sale, cu toată dragostea, sinceritatea și respectul, de un alt învățăcel al său, Constantin Tănase. Tot în acest context, e cazul să readucem în memoria concetățenilor noștri activitatea prodigioasă a dlui Nicolae Mățcaș în funcția de ministru al educației, când a fost inaugurate sute de școli românești, a fost introdusă în învățământul de toate

gradele noțiunea „limba și literatura română”, iar activitatea pedagogică a cunoscut un adevărat avânt național, nu fără a aminti că tot atunci au plecat la studii, mai mulți ani consecutiv, în Țară mii și sute de tineri și tinere, mulți dintre care în prezent constituie floarea intelectualilor și oamenilor politici din Republica Moldova.

Acestea fiind spuse vizavi de profesorul, ministrul, omul de știință și omul de cultură Nicolae Mătcaș, aș vrea, în cele ce urmează, să insist asupra situației și statutului limbii române din Republica Moldova după 20 de ani de la obținerea statutului de limbă oficială a limbii române.

1. Atunci, în '88-'89, noi, tinerii și mai puțin tinerii, ne-am avântat, sincer și cu toată încrederea în dreptate, în mișcarea noastră de eliberare națională, care, la început, nu urmărea decât revenirea la grafia latină și decretarea limbii „moldovenești” (inițial, nu ne încumetam să-i zicem română) drept limbă de stat a RSS Moldovenești, aceste deziderate fiind ambalate în termeni, din arsenalul politicii de perestroikă a lui Gorby, de tipul „transparentă”, „democrație”, „pluripartidism” etc.

Cea mai mare parte a intelectualilor noștri s-a înregimentat de bună voie în acțiunea de rededeptare națională. Se scria mult atât pentru revenirea la grafia latină, cât și împotriva acestei revendicări. De altfel, tocmai în acea vreme mi-am încercat și eu condeiul în publicistică, articolele mele și ale colegului meu Constantin Tănase fiind întâmpinate cu mult entuziasm de oamenii de bine de la noi. Revista „Nistru” și săptămânalul „Literatura și Arta” au devenit tribuna principală a mișcării naționale din Basarabia. Acestea erau așteptate să apară de sub tipar ca pe un Mesia aducător de adevăr! Dar ce este mai important: se citea deosebit de mult. E suficient să amintesc că hebdomadarul „Literatura și Arta” a ajuns să aibă un tiraj de peste 200.000 de exemplare, tiraj care nu l-a cunoscut nicio publicație din Basarabia nici până, nici după 1989. Nu știu dacă s-a consumat cândva undeva atâta cerneală și atâtea tone de hârtie pentru a demonstra necesitatea pentru revenirea la o situație firească a limbii majoritarilor! Sâmbetele și duminicile mai ales erau zile de euforie și de trăire românească sinceră și autentică, care se declanșau în parcul „Valea Morilor” din prezent și culminau cu manifestația miilor de persoane pe strada Lenin de atunci. De altfel, dl Nicolae Mătcaș, locuind pe strada în cauză ne saluta de la balcon, iar noi îl chemam prin gesturi și urale să ni se ralieze, însă nu putea să se verse în mulțime, întrucât nu-i permitea funcția pe care o deținea, cea de secretar al Comisiei interdepartamentale, funcție care îl obliga să nu participe la manifestări de stradă. Nu cred ca Basarabia să fi cunoscut cândva vreo acțiune publică de o amploare similară. Punctul culminant l-a constituit Marea Adunare Națională din 26 august 1989, care a întrunit aproape un milion de oameni. Cât entuziasm, câtă certitudine în dreptate! Sunt momente de neuitat! Apoi, ședința Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, care a legiferat revenirea la grafia latină (românească, de fapt, căci au apărut și voci care se pronunțau pentru alfabetul latin, dar modificat astfel, încât să fie altul decât cel românesc) și a atribuit limbii „moldovenești” statutul de limbă oficială a RSSM. Această victorie ar fi fost imposibilă fără contribuția profesorului și omului de mare curaj Nicolae Mătcaș, care, împreună cu regretatul profesor Ion Dumeniuc (de origine ucraineană, de altfel), a dat dovadă de intransigență și incoruptibilitate inimaginabile.

Indiscutabil, legislația lingvistică elaborată și votată în 1989 avea mai multe deficiențe de ordin științific, limba fiind denumită „moldovenească”, și de ordin politic și

ideologic, întrucât limbii ruse i se acordau, practic, condiții superioare de funcționare în raport cu limba română (să nu uităm că la '89 RSSM era încă în componența URSS). Să ne amintim că Teatrul de Operă din Chișinău era, în ziua ședinței Sovietului Suprem al RSSM, înconjurat de zeci de mii de cetățeni, care așteptau cu sufletul la gură decizia organului legiuitor. În fine, legea respectivă a fost votată. În stradă, exuberanță inimaginabilă! Cineva, dintre cadrele active ale CC al PCM, mi-a spus atunci cu regret nedisimulat că, prin această lege, scriitorii au obținut alfabet latin, iar țărani – limbă de stat.

2. Dar, ca totdeauna, speranțele mari aduc deziluzii și mai mari! După declararea independenței Republicii Moldova în 27 august 1991, Parlamentul de atunci nici nu a încercat cel puțin, fie din teamă, fie din incompetența majorității parlamentare agrariene, să revadă și să actualizeze legile, adoptate pe timpul imperiului sovietic, în conformitate cu noua situație politică și cu noul statut al Republicii Moldova. Mai mult, Constituția elaborată în mare grabă și adoptată tot în regim de urgență prin votul parlamentarilor vehiculează ideea antiștiințifică perimată cu privire la existența așa-zisei „limbi moldovenești”, perpetuând astfel politica imperială sovietică și țaristă bazată pe principiul „divide et impera”, cu deosebirea că de această dată pseudoteoria în cauză era susținută și promovată de adepții „moldovenismului” primitiv. A fost abandonată și ideea lui Petru Lucinschi despre introducerea în paranteze a glotonimului „limbă română” alături de „limbă moldovenească” și, ca urmare, în Basarabia nu se mai vorbește limba română, ci „limba de stat”. Și toate acestea s-au făcut în pofida deciziei Academiei de Științe, inclusiv în pofida poziției profesorului Nicolae Mățaș și a mării majorități a oamenilor de cultură și de știință, care susțineau, în baza unor argumente științifice irefutabile că denumirea corectă a limbii noastre este Limba Română. Opinia savanților nu a fost luată în considerare, a învins incultura și ignoranța agresivă a politicienilor. Am depistat cu această ocazie existența unui mare număr de persoane care practică frecvent și cu acte în regulă una sau alta din disciplinele umanistice la un nivel mediu (mau curând mediocru!), dar cu strălucire exclusiv negustorească și propagandistică, ce le autopropulsează în vârful piramidei sociale. Persoane născute mai ales să prezideze și să arbitreze, decât să cerceteze și să creeze. Tocmai persoanele de acest tipaj ne elaborează politica în genere și cea lingvistică în particular! Slavă Domnului că aceste persoane „omnisciente” și omniprezente nu au legalizat limba rusă în calitate de a doua limbă „oficială”! Toate aceste nedreptăți s-au făcut ca urmare a îndepărtării de pe arena științifică, culturală și politică a unor personalități de talia lui Nicolae Mățaș, Ion Ungureanu etc.!

3. Sabordarea imperiului sovietic s-a produs printr-o prăbușire bruscă și anarhică, deschizând lumii contemporane perspectivele unui nou Ev Mediu, dominat de obscurantismul, malițiozitatea și incompetența majorității politicienilor. O vreme am crezut că regimul totalitar comunist a căzut pentru totdeauna în desuetudine. Dar nu a fost să fie! În agonia acestuia, la noi a reapărut partidul comunistilor, în realitate o gașcă de escroci care induce lumea în eroare prin false promisiuni de echitate și de dreptate socială, o mare parte a populației dându-le credit de încredere și susținându-i în alegeri, în timp ce aceștia, comuniștii, își caută de interesele lor personale, devenind milionari ce conduc poporul în muncă spre viitorul lor luminos și propria lor bunăstare materială. Cu alte cuvinte, pentru actualul partid comunist, comunismul nu este decât un slogan, un tertip de înșelare a populației autohtone naive și credule în falsele promisiuni ale „comuniștilor”.

O altă parte a populației, minoritară din punct de vedere cantitativ, este cea de etnie străină în raport cu românii basarabeni. Acesteia comuniștii îi fac promisiuni de felul: legalizarea statutului de limbă de stat pentru limba rusă. Și toate acestea se fac fără a se avea în vedere practica internațională și fără a se baza pe adevărul științific, căci pe comuniști (de altfel, ca și pe majoritatea preșinșilor politicieni) destinul i-a ferit de cultură și se poate spune că nu au fost niciodată surprinși sau implicați în comiterea vreunei fapte culturale. Desigur, între politică și cultură nu există nicio incompatibilitate, ci, dimpotrivă, o desăvârșită armonie și chiar o fericită împlinire pentru omul politic atunci când el dispune și de un anumit nivel de cultură autentică. Complezența însă îmi dispare mai ales când este vorba de cultura oamenilor politici, unde am depistat personaje mai mult sau mai puțin obscure, care nu pot fi clasate în registrele culturii, ci mai degrabă în cele ale inculturii, cu malformații intelectuale sau selectați parcă pe sprânceană pentru deficiențele logosului și disfuncțiile inteligenței. Nu vreau să-i numesc pe acești nemuritori ca să nu-i trezesc brusc din beatitudinea consacrării și să nu mi-i fac dușmani, crezând că-i pizmuesc pentru intrarea lor fără rațiuni suficiente în Olimpul puterii. Mai mult, un psihiatru din Orhei, fiind ales în Parlamentul de la finele anilor '90, chiar după prima ședință parlamentară a declarat colegilor săi de partid că aici (în Parlament) aproape toți sunt pacienții săi (ai psihiatrului). Nu cred să existe o activitate care să exprime decăderea umană mai bine decât politica!

Cred că cel mai mare păcat al comuniștilor nu este ideologia lor utopistă și tactica lor mefistofelică de manipulare a conștiinței maselor, ci caracterul lor profund antinațional, antiromânesc și chiar antimoldovenesc, întrucât ei sunt dirijați, susținuți și îndrumați de forțe străine, dintr-un spațiu geografic cu intenții expansioniste dintotdeauna. Prin politica antinațională a comuniștilor, românul basarabean a ajuns să fie, vorba poetului „străin în țara lui”. Și cum să nu exclami, auzindu-le vociferările și absurditățile lor delirante, împreună cu poetul nepereche: *Cine-au îndrăgit străinii,/ Mânca-i-ar inima câinii,/ Mânca-i-ar casa pustia,/ Și neamul nemernicia!*

4. În condițiile de deznaționalizare din regimul sovietic, românii basarabeni și-au conservat limba și parțial identitatea națională numai datorită existenței, în imediata apropiere, a României și era firesc ca odată cu declanșarea proceselor de democratizare a societății sovietice oamenii politici de aici, cu spirit autentic național, să se orienteze spre București, vorbindu-se, fără menajamente, despre necesitatea Unirii cu Țara. Un deziderat care rămâne pe ordinea zilei și în prezent. Admitem că situația internațională nu este propice pentru realizarea Unirii! Dar până la urmă ea se va realiza! Fie și prin integrarea în comunitatea europeană! Susțin acest lucru în ideea de a reaminti că pentru noi, basarabeni, modelul corect de limbă rămâne limba română vorbită la Iași, București, Cluj etc.

Politica promovată de comuniștii din Republica Moldova urmărește, pe toate căile, să ne îndepărteze de origini, de România, de limba română, pentru a ne readuce în țarcul limitat și sufocant al unei limbi și culturi străine spiritului nostru național. Oamenii de bine, inclusiv o bună parte a conducerii politice din prezent de orientare cu adevărat națională, perseverează în ideea redresării situației politice, sociale, economice și culturale prin promovarea unor idei și modele europene. În același timp, comuniștii își explică eșecurile din politică și mai ales din economie prin existența opoziției. Idealul

comuniștilor dintotdeauna, ca și al dictatorilor de pretutindeni, este omogenitatea socială! În acest caz, societatea este ușor manevrabilă și manipulabilă!

În prezent, politica în general și cea lingvistică și națională în particular e lăsată pe seama celor care nu știu să o facă, nu știu să analizeze competent situațiile politice, deși au tupeul să pretindă că știu s-o facă! Chiar mai mult, fie din rea-voință, fie din incompetență teoretică și practică, unii politicieni „de-ai noștri” consideră că Republica Moldova ar fi un „stat multinațional”! Aș vrea să-i întreb care sunt aceste națiuni? Rușii? Ucrainenii? Bulgarii? Găgăuzii? Sau poate cazacii din Transnistria? Am îndrăzneala să declar că în Republica Moldova nu există nicio națiune, ci doar reprezentanți ai unor națiuni. În primul rând, rușii și ucrainenii au fost aduși aici, în cea mai mare parte, în perioada Rusiei țariste și în anii de ocupație sovietică în vederea diluării elementului etnic autohton, iar găgăuzii și bulgarii sunt „cadoul” Rusiei țariste care, sub pretextul populării zonei de sud a Basarabiei, i-a stabilit pe teritoriul nostru tot în scopul modificării situației etnice de la noi. Autohtoni în Republica Moldova sunt numai moldovenii (numiți astfel întrucât sunt locuitori ai Moldovei), care, de altfel, nu formează o națiune distinctă, așa cum transpiră să demonstreze neobolșevicii de astăzi și cum au făcut-o comuniștii sovietici de mai ieri. Dacă am urma logica „illogică” a comuniștilor și a acoliților lor, ar trebui să renunțăm la termenii *moldovean* și *limbă moldovenească* și să recunoaștem existența unei națiuni și a unei limbi basarabene, dar în niciun caz moldovenești, căci cea mai mare parte a moldovenilor locuiește în spațiul dintre Marea Neagră, Dunăre, Milcov, Carpați și Prut, aceștia fiind parte integrantă a națiunii române.

Cu toate acestea, odată ce majoritară în Republica Moldova este etnia autohtonă, rațiunea existenței acestui stat este susținerea și apărarea pe toate căile și cu toate mijloacele a intereselor națiunii majoritare. În acest context se cere să amintim că este inadmisibilă confuzia dintre drepturile politice și cele naționale ale omului. În stări conflictuale, năzuința spre libertate individuală sau postulatul democratic al egalității în drepturi se dovedesc mai slabe decât forța constrângătoare a factorului național, căci dezideratul națiunii este unirea trecutului cu viitorul, a amintirilor cu speranțele. *Să reținem importanta cotă de determinare social-psihologică obiectivă a caracterului categoriei sociale care este națiunea. Națiunea nu este un produs al politicului, al ciocnirilor de interese și de idei din sfera politicului, ci un rezultat al procesului istoric de evoluție a popoarelor. Politicul se folosește de prezența sau de latența națiunilor în structurile mentale colective, pentru a le dirija într-o direcție convenabilă.* E necesară, prin urmare, disponibilitatea pentru cercetarea integrală a acestei problematici cu multă detașare și nu cu permanentă crispă, suspiciune, preocupare de a extrapola procesele naturale în procese de intenții în ideea fundamentării concepției de existență a unei națiuni „moldovenești”, care, în principiu, este o categorie politică, chiar ideologică a rătăcirilor comuniste și nu urmărește altceva decât detașarea, îndepărtarea, chiar înstrăinarea de tot ce este românesc. Afirmând acest lucru, parcă citesc indispoziția pe fața profesorului Nicolae Mățaș și descifrez regretul sincer și profund din ochii lui pentru ceea ce am putut realiza și pentru ceea ce nu am reușit.

5. Bunul-simț indică faptul că metoda cea mai firească, mai eficientă și mai logică de aplanare a tensiunilor dintre națiunea dominantă și minoritățile din cadrul statului ei este o politică îndreptată spre satisfacerea revendicărilor legitime ale minorităților, până la limita admisă de drepturile la fel de legitime ale celorlalți cetățeni ai statului.

În prezent, organismele internaționale se pronunță pentru metoda așa-numitei „ideologii de depășire” a raportului națiune – minoritate etnică. Acestea, organismele europene, declară „depășită” problematica agitată până acum și propun, în locul organizării politice bazate pe state naționale, formule noi, de federalizare internă și internațională, insistându-se în mod special asupra modelului Europei comunitare.

Aceste două modalități de soluționare a conflictelor etnice sunt valabile pentru teoria și practica europeană, inclusiv internațională, dar nu și pentru Rusia, care nu are decât interese geopolitice.

6. Criza de astăzi a democrației în Republica Moldova și sacralizarea formelor ei revoluate necesită a fi identificate în procesul de decădere și de marginalizare a elitelor spiritului și competenței, care sunt obligate să controleze regimurile democratice, conturând cu abilitate slăbiciunea lor. Ar exista oare vreo soluție împotriva acestor fatalități? Pentru moment nu ni se cere altceva decât un efort de solidarizare ce s-ar cere tuturor răzvrătiților, veleitarilor, disidenților, într-un cuvânt tuturor moftangiilor, în jurul conducerii din prezent și în interesul națiunii, și nu al persoanelor și clanurilor private, astfel încât să excludem alegerile anticipate și să știm să gestionăm cu abilitate politică câștigul de cauză în politica din prezent. Numai în felul acesta avem șansa să depășim criza economică și spirituală din societatea noastră. Să sperăm că astfel se va putea pune punct discuțiilor inutile în problema limbii române și a apartenenței noastre naționale.

Postarea de până mai ieri a comuniștilor în vârful piramidei sociale se datorează greșelilor, neînțelegerilor și aversiunii personale existente în rândul elitei noastre intelectuale. Mai mult, venirea la putere a prețișilor comuniști ar fi fost imposibilă fără lupta adevăraților patrioți de mai ieri și din prezent pentru emancipare națională, pentru alfabet românesc, pentru limbă română și pentru democrație, suveranitate și independență. Amintesc doar cu statut de memento mori! că cei mai înrăiți dușmani ai revendicărilor noastre naționale din anii '80-'90 erau comuniștii de atunci și de astăzi, în prezent aceștia erijându-se în poziția de apărători înfocați ai statalității „moldovenești” și ai „limbii moldovenești”. Asta e: interesul poartă fesul!

7. Îmi vine greu să accept un model social-politic demn de urmat, întrucât modelele în politică sunt tot atât de frecvente ca moda vestimentației femeiești, ce nu cunoaște decât două dimensiuni limită: mini, adică pulpele eliberate de prejudecăți până aproape de colul femural sau articulație cu mușchii fesieri, și maxi, adică camuflarea a tot ce se presupune că există, dar care trebuie ținut la secret. Aceleași dimensiuni le întâlnim și în politică unde ideile de avangardă, de largă deschidere dincolo de limitele naturale sau convenționale ale statelor, ar corespunde modelului minijupă, în timp ce puritatea identității naționale și intangibilitatea suveranității, ce se cuvin ferite de eventualele influențe sau injoncțiuni străine, ar corespunde modelului maxi, care și el acoperă pulpele femeiești, ferindu-le de ultragiantele priviri din exterior. Poate că nu întâmplător căderea modei minijupelor a coincis cu revenirea modei politice a naționalismului. Probabil că este aici ceva din aerul timpului. Nu trebuie identificat însă naționalismul de astăzi cu pronunțat caracter revendicativ, tradus prin isteria etnică sau agitațiile unor minorități psihopate cu naționalismul din trecutul nu prea îndepărtat, de esență imperialistă și totalitară. Nici atitudinile xenofobe de apărare împotriva celor ce se instalează în altă țară, creând grave probleme economice și stânjenindu-i astfel pe băștinași, cu xenofobia exterminativă din trecut, întemeiată pe teorii biologice.

8. În fine, am certitudinea că pe parcursul a 20 de ani cea mai mare parte a politicianilor și în special a celor de pretinsă orientare comunistă nu a urmărit altceva decât să-și camufleze incapacitatea, incompetența și impotența politică și economică, distrăgând lumea de la problemele stringente ale existenței cotidiene prin inventarea unor false pericole, ca „românizarea” basarabenilor, inclusiv a limbii acestora, „necesitatea” de a acorda limbii ruse statutul de a doua limbă de stat, politica unionistă a politicianilor din dreapta eșichierului politic, glotonimul limbă română, istoria românilor etc., etc. Tocmai din aceste considerente aș propune să nu ne lăsăm atrași în cursa întinsă de aceștia, să nu ne mai aventurăm în discuții sterile despre denumirea corectă a limbii noastre, despre apartenența noastră națională, despre istoria noastră, ci să promovăm în viață cu consecvență adevărul istoric și științific. Să nu mai consumăm în van cerneala și hârtia! Există lucruri care nu trebuie demonstrate, ci afirmate în practică. Vorbim limba română, fiindcă suntem români! Și, vorba lui Eminescu, punctum! Iar Nicolae Mățaș ne este o călăuză sigură în această luptă pentru dreptate și adevăr!

9. În concluzie, credem că în domeniul umanistic comunității științifice îi revin următoarele sarcini de natură teoretică și practică:

- elaborarea unei politici lingvistice naționale a statului;
- întocmirea unui plan strategic de aplanare a disensiunilor interetnice, punând la bază numai adevărul științific și excluzând totalmente falsul și cadrul de paradă;
- cercetarea problemelor legate de funcțiile sociale ale limbii ca factor integrator al populației unui stat;
- identificarea ansamblului de obiective educaționale naționale, care urmează să fie fundamentate pe următorii piloni: limba română, literatura, cultura, istoria și spiritualitatea românilor.

Întru realizarea acestor demersuri, este necesar ca forțele politice să conștientizeze rolul științei ca factor determinant al progresului economic și social, din care considerente urmează să fie asigurată autonomia științei în raport cu factorul politic, administrarea științei să fie realizată de persoane competente și, în fine, excluderea imixtiunii politicului în activitatea științifică.

10. În perioada de criză pe care o traversăm în prezent, constatăm că la noi criza se manifestă în mod special, întrucât are un caracter polivalent, ea fiind determinată nu numai de factori de natură economică și financiară, ci mai ales de factori politici, din care considerente efectele crizei sunt deosebit de dezastruoase. Să sperăm că factorul politic a fost anihilat ca urmare a victoriei obținute de forțele democratice în alegerile din 2009 și, odată cu înscăunarea la conducerea Republicii Moldova a elementului democrat național, situația în economie va fi redresată, iar criza depășită. Dar componentul de importanță majoră al crizei noastre generale este lipsa de identitate națională și lingvistică, adică aspectul spiritual: denumirea corectă a limbii noastre, a neamului nostru, istoria adevărată a poporului nostru, dar nu una contrafăcută, din considerente geopolitice și ideologice, în birourile de aiurea. În perioada anilor '90-'91 această criza spirituală părea că va fi depășită cu ușurință, fără eforturi deosebite, ulterior s-a dovedit a fi, cel puțin pentru moment, insurmontabilă. De această dată ar putea fi culpabilizat nu atât mulțimea, adică populația noastră, cât mai ales politicul, inclusiv persoanele care practică activitatea politică, și în mod special forțele retrograde, nostalgicii regimului din trecut, preținșii comuniști și

social-democrați. În această ordine de idei, țin să menționez cu deosebită satisfacție că oamenii de știință, Academia noastră în ansamblu, au dat dovadă de o autentică conștiință științifică, fără a se lăsa antrenați în varii polemici politice și ideologice.

11. Desigur, aș putea fi bănuț de rea-credință și de rea-voință, întrucât am prezentat situația politică și glotică de la noi numai în culori sumbre. Limba română, o putem afirma cu toată certitudinea, a câștigat, în mare, „războiul limbilor”, și-a extins în mod substanțial aria de funcționare, cuprinzând, practic, toate domeniile vieții de stat: politic, social, cultural și economic. Cu toate acestea, este necesar a se face încă mult pentru ca limba română să fie stăpână la ea acasă. În primul rând, urmează s-o cunoaștem și s-o vorbim corect chiar noi, românii, basarabeni, moldovenii (numiți-vă, pentru moment, cum doriți, dar vorbiți românește!) și numai în al doilea rând să pretindem de la străini să ne vorbească limba noastră, nu atât ca urmare a instruirii speciale a acestora, ci ca urmare a existenței unui climat lingvistic în societate, în care ar fi imposibilă comunicarea, ca și existența, fără cunoașterea românei.

E de datoria noastră să facem totul ca limba română să se afirme plenar în societate și să excludem pe toate căile legalizarea unei a doua limbi de stat. În această ordine de idei urmează să reținem că, în timp ce în viața economică concurența este un stimulent al progresului tehnic, în viața limbilor concurența este un factor distructiv, care conduce, în mod inevitabil, la victoria limbii dominante și la dispariția limbii cu un prestigiu mai redus.

12. În fine, să revenim la dl Nicolae Mățcaș, care în tumultul vieții cotidiene și în bătălia dintre interesele divergente ale unor preținse forțe naționale a fost trecut pe linie moartă. Și este păcat, întrucât ceea ce s-a obținut în problema limbii și democratizării vieții politice din Basarabia datorăm, în bună parte acestui mare bărbat al neamului nostru. Tocmai din aceste considerente îmi permit să-i urez, în numele Institutului de Filologie, sănătate de granit cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani.

VASILE BAHNARU
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)